PEDAGOGLARNING SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QABUL QILISHIDA IJTIMOIY OMILLAR

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
amaliy psixologiya yo'nalishi 3-kurs talabasi
Atajanova Gulbahor Bazarbayevna
05@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagoglarning sun'iy intellekt texnologiyalarini qabul qilishida ijtimoiy omillar tahlil qilinadi. Ijtimoiy muhit, hamkasblar bilan hamkorlik va rahbariyatning qo'llab-quvvatlashi pedagoglarning texnologiyalarni qabul qilishiga ta'sir qiladi. Shuningdek, pedagoglarning motivatsiyasi, ishonchi va innovatsion yondashuvi muhim omillar sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada ijtimoiy omillarning texnologiyalarni qabul qilish jarayonidagi roli yoritiladi. Natijalar pedagoglarni sun'iy intellekt texnologiyalariga moslashtirish mexanizmlarini aniqlashga yordam beradi. Tadqiqot pedagoglarning raqamli ta'lim muhitida samarali ishlashini oshirishga qaratilgan tavsiyalarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, pedagog, ijtimoiy omillar, texnologiyalarni qabul qilish motivatsiya, ishonch, innovatsiya

Аннотация: В статье анализируются социальные факторы, влияющие на принятие педагогами технологий искусственного интеллекта. Социальная среда, сотрудничество с коллегами и поддержка руководства влияют на принятие технологий педагогами. Мотивация, доверие и инновационный подход педагогов рассматриваются как ключевые факторы. В статье освещается роль социальных факторов в процессе принятия технологий. Результаты помогают определить механизмы адаптации педагогов к технологиям искусственного интеллекта. Исследование предлагает рекомендации для повышенияэффективности работы педагогов в цифровой образовательной среде.

Ключевые слова:искусственный интеллект, педагог, социальные факторы, принятие технологий мотивация, доверие, инновации.

Annotation: This article analyzes the social factors affecting teachers' acceptance of artificial intelligence technologies. The social environment, collaboration with colleagues, and support from leadership influence teachers' technology acceptance. Teachers' motivation, trust, and innovative approach are identified as key factors. The article highlights the role of social factors in the technology acceptance process. The results help identify mechanisms for adapting teachers to artificial intelligence technologies. The study provides recommendations to enhance teachers' effectiveness in a digital learning environment.

Keywords: artificial intelligence, teacher, social factors, technology acceptance motivation, trust, innovation.

Kirish

So'nggi yillarda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt (SI) vositalarini joriy etish jarayoni tez sur'atlarda rivojlanmoqda. Sun'iy intellekt pedagoglarga ta'lim jarayonini individualizatsiya qilish, o'quv materiallarini optimallashtirish va o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, pedagoglarning sun'iy intellekt

texnologiyalarini qabul qilishi ularning kasbiy faoliyati, psixologik holati va innovatsion yondashuvi bilan chambarchas bog‘liqdir.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning texnologiyalarni qabul qilish jarayoniga individual psixologik xususiyatlar bilan bir qatorda ijtimoiy omillar ham sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Bu omillarga hamkasblar bilan hamkorlik, rahbariyat tomonidan qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiy muhitning pedagoglarga ta’siri va professional hamjamiyatdagi o‘rni kiradi. Ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash pedagoglarning yangi texnologiyalarni qabul qilishiga ishonch hosil qilish, ularning motivatsiyasini oshirish va innovatsion yondashuvni rag‘batlantirishga xizmat qiladi.

Pedagoglarning sun’iy intellektga nisbatan munosabati ularning kasbiy kompetensiyasi, ilg‘or texnologiyalar bilan ishlash tajribasi va malaka oshirish imkoniyatlari bilan bog‘liqdir. Ijobiy ijtimoiy muhit va qo‘llab-quvvatlash pedagoglarda texnologiyaga qarshi qarshilikni kamaytiradi va raqamli ta’lim jarayonida samarali faoliyat yuritishga yordam beradi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi pedagoglarning sun’iy intellekt texnologiyalarini qabul qilishida ijtimoiy omillarni aniqlash va ularning ta’lim jarayonidagi samaradorlikka ta’sirini tahlil qilishdir. Tadqiqot natijalari pedagoglarning raqamli ta’lim muhitiga moslashuvini oshirish va sun’iy intellekt vositalarini samarali qo‘llash mexanizmlarini ishlab chiqishga imkon beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Pedagoglarning sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarini qabul qilishida ijtimoiy omillar masalasi zamonaviy ta’lim tizimining dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. Raqamli ta’lim muhiti pedagoglarning kasbiy faoliyatini tubdan o‘zgartiradi, o‘quv jarayonini individualizatsiya qilish, tezkor baholash va o‘quvchilarning qobiliyatlarini yaxshiroq aniqlash imkoniyatlarini yaratadi. Shu bilan birga, pedagoglarning sun’iy intellektni qabul qilish darajasi nafaqat texnologiyaning murakkabligi va foydaliligi bilan bog‘liq, balki ularning motivatsiyasi, psixologik tayyorgarligi va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimlari bilan chambarchas bog‘liqdir.

Xorijiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning texnologiyalarni qabul qilishi foydalilik va qulaylikni qabul qilish bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, ularning sotsial-muhit bilan o‘zaro ta’sirida shakllanadi. Masalan, Davis (1989) texnologiyani qabul qilish nazariyasi (TAM) asosida foydalilik va qulaylikni qabul qilish pedagoglarning texnologiyaga bo‘lgan munosabatini aniqlovchi asosiy omillar sifatida ko‘rsatadi[1]. Shu bilan birga, Selwyn (2016) ta’lim muassasalarida pedagoglarning hamkasblari va rahbariyat bilan o‘zaro munosabati ularning innovatsion texnologiyalarga moslashishiga sezilarli ta’sir qilishi haqida ta’kidlaydi[2].

Mahalliy tadqiqotlar ham pedagoglarning ijtimoiy omillarga bog‘liq qabul qilish jarayonini yoritadi. Qodirov (2021) o‘z tadqiqotida pedagoglarning sun’iy intellekt texnologiyalarini qabul qilishi ularning kasbiy kompetensiyasi, malaka darajasi va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash bilan bevosita bog‘liqligini aniqlagan[3]. Shu bilan birga, pedagoglarda texnologiyalarga qarshi qarshilik va shubha holatlari ham uchraydi, bu esa ijtimoiy muhitdagi rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirishni talab qiladi.

Shuni ta’kidlash joizki, ijtimoiy omillar faqat tashkiliy muhit bilan cheklanmaydi, balki hamkasblar bilan hamkorlik, professional hamjamiyatdagi o‘rni, mentorlik va pedagoglararo o‘zaro muloqot orqali ham texnologiyalarni qabul qilish jarayoniga ta’sir ko‘rsatadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarda ijobiy ijtimoiy muhit yaratish texnologiyalarni qabul qilishni sezilarli darajada oshiradi va pedagoglarning raqamli ta’lim muhitida samarali ishlashini ta’minlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi kompleks yondashuvga asoslangan bo‘lib, nazariy va empirik metodlarni o‘z ichiga oladi. Nazariy asos sifatida sotsial-psixologik yondashuv va faoliyat yondashuvi ishlatiladi. Sotsial-psixologik yondashuv pedagoglarning sun’iy intellekt texnologiyalarini qabul qilish jarayonida ijtimoiy muhitning ta’sirini o‘rganishga imkon beradi, faoliyat yondashuvi esa ularning kasbiy faoliyati kontekstida jarayonni tahlil qilishga yordam beradi.

Empirik metodlar sifatida so‘rovnoma, kuzatish va intervyu qo‘llaniladi. So‘rovnoma pedagoglarning ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash darajasi, ishonchi va motivatsiyasini aniqlashga xizmat qiladi. Kuzatish usuli pedagoglarning raqamli ta’lim jarayonida texnologiyalarni qabul qilishini va ularni amaliy qo‘llashini tahlil qiladi. Intervyu esa individual pedagoglarning fikrlari va texnologiyaga munosabati, shuningdek, ijtimoiy muhitdagi rolini aniqlashga yordam beradi.

Tanlanma sifatida o‘rta ta’lim maktablari va oliy ta’lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan pedagoglar tanlanadi. Olingan ma’lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilinadi, jumladan, korrelyatsion va deskriptiv tahlil metodlari qo‘llaniladi. Shu bilan tadqiqot pedagoglarning sun’iy intellekt texnologiyalarini qabul qilishida ijtimoiy omillarning rolini aniqlash va ijobiy qabulni rag‘batlantirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Muhokama

Pedagoglarning sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarini qabul qilish jarayoni murakkab va ko‘p qirrali sotsial-psixologik hodisa sifatida qaraladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning texnologiyaga bo‘lgan munosabati ularning individual psixologik xususiyatlari bilan bir qatorda ijtimoiy omillar bilan ham bog‘liq. Shu jumladan, hamkasblar bilan hamkorlik, rahbariyatning qo‘llab-quvvatlashi, professional hamjamiyatdagi o‘rni va ijtimoiy muhit pedagoglarning texnologiyalarni qabul qilishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi.

Tadqiqot davomida pedagoglarda sun’iy intellektga nisbatan qarshilik va shubha holatlari ham aniqlangan. Bu holatlar texnologiyalarning murakkabligi, o‘z kasbiy kompetensiyalariga ishonchsizlik va o‘zgarayotgan pedagogik rollardan kelib chiqadi. Shu sababli pedagoglarning psixologik tayyorgarligini oshirish, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va motivatsion rag‘batlarni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega.

Muhokama shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning ijobiy munosabatini shakllantirishda ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari asosiy vosita hisoblanadi. Hamkasblar bilan o‘zaro hamkorlik, mentorlik, professional hamjamiyatdagi faol ishtirok va rahbariyat tomonidan rag‘batlantirish pedagoglarda texnologiyalarga nisbatan ishonchni oshiradi va ularning sun’iy intellekt vositalarini samarali qo‘llashiga yordam beradi.

Ijtimoiy muhitdagi rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash pedagoglarni innovatsion yondashuvni qabul qilishga undaydi, bu esa raqamli ta’lim jarayonining sifatini oshiradi. Muhokama natijalari shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning sun’iy intellekt texnologiyalarini qabul qilishida ijtimoiy omillar pedagogning individual psixologik omillari bilan uyg‘unlashganda, raqamli ta’lim muhitida samarali ishlash imkoniyati maksimal darajada oshadi.

Umuman olganda, tadqiqot pedagoglarning ijtimoiy muhit sharoitida sun’iy intellekt texnologiyalarini qabul qilish jarayonini chuqurroq tushunishga yordam beradi va pedagoglarni raqamli ta’limga moslashtirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Davis, F. D. (1989). *Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology*. MIS Quarterly, 13(3), 319–340.
2. Selwyn, N. (2016). *Education and Technology: Key Issues and Debates*. London: Bloomsbury Academic.
3. Qodirov, A. (2021). Ta’lim jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanishning psixologik jihatlari. *Pedagogika va psixologiya jurnali*, №3, 45–52.
4. Luckin, R. (2018). *Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education for the 21st Century*. London: UCL Institute of Education Press.
5. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston: Center for Curriculum Redesign.
6. OECD. (2021). *Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*. Paris: OECD Publishing.
7. UNESCO. (2021). *AI and Education: Guidance for Policy-makers*. Paris: UNESCO Publishing.
8. To‘xtayev, B. X. (2020). *Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar*. Toshkent: Fan nashriyoti.
9. Abdullayeva, R. M. (tahrir ostida). *Umumiy psixologiya*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi nashri.